

Tajemství vojenského kufříku

Postava: Vratislav Kratochvíl, rakousko-uherský voják

Odpověď na otázky:

1) Jak vypukla 1. světová válka? Co se stalo? Kdo proti komu bojoval?

Záminkou ke vzniku 1. sv. války byl podařený atentát na rakouského arcivévodu a následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este v městě Sarajevu v Srbsku (v dnešní Bosně) dne 28. 6. 1914. Při atentátu zemřela i jeho manželka Žofie, rozená Chotková, původem česká šlechtična. Rakousko-Uhersko požadovalo po Srbsku splnění přísných podmínek, a když k tomu nedošlo, vyhlásilo jako odvetu za atentát válku proti Srbsku, na jehož území k atentátu došlo. Během několika týdnů vyhlásili válku i další státy v Evropě.

Ve válce proti sobě bojovala Dohoda a Ústřední mocnosti. Na základě spojeneckých dohod k Dohodě (Trojdohodě) do války na jejím počátku v červenci a srpnu 1914 vstoupilo napadené Srbsko, Británie (Velká Británie či Spojené království Velké Británie a Severního Irska), Francie, Rusko, Japonsko, Belgie a Černá Hora. Později se přidala Itálie (roku 1915, předtím neutrální stát, který byl členem Ústředních mocností), USA (1917, předtím neutrální stát) a celá řada dalších států.

Ústředními mocnostmi (Trojspolkem, Centrálními mocnostmi) původně byli Rakousko-Uhersko, Německo a Itálie. Dále se např. přidala Osmanská říše (dnešní Turecko, od října 1914), Bulharsko (1915). K Dohodě přešla Itálie (po vzniku války vyhlásila neutralitu, roku 1915 přistoupila k Dohodě).

2) Jak se voják jmenoval, kdy a kde se narodil, jaká byla jeho původní profese, byl ženatý, nebo svobodný? Kolik mu tedy bylo let, když narukoval?

Voják Vratislav Kratochvíl, narozen 1883 v Dolních Břežanech (u Prahy), původně byl rolníkem, na počátku války byl ženatý. Když narukoval do války, bylo mu 31 let.

3) V jakém pluku voják sloužil?

Během války sloužil u Rakousko-Uherského Lehkého dělostřeleckého pluku 1, po válce roku 1920 u Československého horského dělostřeleckého pluku 205.

4) Jakých bitev se v letech 1914 – 1915 účastnil a jak dopadly?

- 1914 Halič, útok ruské armády ve dnech 26. 8. – 11. 9. 1914. Po úspěšných útocích rakousko-uherské armády koncem měsíce srpna, kdy byly zajaty desetitisíce ruských vojáků, došlo k zásadnímu obratu. V bojích o Lvov (první a 8. 9. druhá bitva u Lvova a Rawa Ruská) ve dnech 2. – 11. 9. 1914 útočící ruská vojska porazila vojska rakousko-uherská. Při bojích bylo údajně zajato 350 tisíc vojáků, z toho byla část ze slovanských zemí monarchie. Bitva končila prohrou vojsk Rakouska-Uherska, která musela ustoupit.
- 1915 Gorlice, německá a rakousko-uherská armáda prolomila frontu v Rusku. Dne 1. 5. 1915 nastalo mohutné dělostřelecké odstřelování nepřítele, tedy ruských vojsk, které trvalo až do poledne druhého dne. Dne 2. 5. 1915 došlo k hlavnímu útoku, kdy přesila vojáků zaútočila zhruba na úseku 35 km proti Rusům. Vojákům se postupně podařilo postoupit téměř 500 km východně do Ruska. Bitva končila výhrou vojsk Rakouska-Uherska a Německa.

5) Co se přihodilo 23. května 1915? Jaký to mělo význam?

Dne 23. 5. 1915 vyhlásila Itálie válku Rakousko-Uhersku. Po vypuknutí války vyhlásila Itálie neutralitu, přesto, že byla spojencem Rakouska-Uherska a Německa. Spojenecká smlouva stanovila povinnost vzájemné pomoci pouze při obranné válce, a proto Itálie tím, že do války nevstoupila, smlouvu neporušila. Itálie požadovala za vstup do války na straně Rakouska-Uherska a Německa části rakouského území, což bylo rozhodně odmítnuto. Rakousko-

Uhersko nakonec s jistými ústupky souhlasilo, ale Itálie požadovala mnohem víc, např. odstoupení jižních Tyrol a Terstu. Slib zisku území po ukončení války však dala druhá strana, Dohoda. Podle místa podpisu smlouvy Itálie s Dohodou se uzavřené smlouvě říká Londýnská. Podmínkou smlouvy z 26. 4. 1915 bylo to, že Itálie vstoupí do války do jednoho měsíce od podpisu smlouvy s Dohodou, což splnila. Tím došlo k porušení rovnováhy mezi bojujícími státy, z původního spojence a později neutrálního státu se stal nepřítel Rakouska-Uherska.

6) Jakých dalších bojů se voják v letech 1917 – 1918 účastnil, kdo proti komu bojoval?

V roce 1917 bojoval v zákopech na Soči 12. 5. – 12. 9. Bojoval proti Italům. Jednalo se o dvě bitvy, které jsou označovány jako 10. a 11. bitva na Soči.

- 10. bitva na Soči proběhla ve dnech 12. 5. – 8. 6. 1917. Italská armáda zaútočila, snažila se probít k městu Terst, kde byla významná námořní základna. Pokud by se Itálii podařilo probít tímto směrem, obsadila by východní pobřeží, což bylo území, které měla přislíbené za účast ve válce. Ačkoliv bitvě předcházela mohutná střelba dělostřelectva útočící Itálie, která trvala 3 dny největšího rozsahu a intenzity, nepodařilo se útočícím Italům dobít téměř žádné území. Na 6 dní obsadili strategický vrchol Ortigary ve výši 2.105 m, ale i ten byl získán zpět. Ztráty na obou stranách byly vysoké (Itálie přišla celkově o asi 160 tis. mužů, Rakousko-Uhersko o asi 125 tis. mužů). Mezi ztráty se počítají vojáci mrtví, zranění, zajatí a nezvěstní.

- 11. bitva na Soči proběhla ve dnech 18. 8. – 12. 9. 1917. Italská armáda opět zaútočila, jako v předešlé bitvě se nepodařilo Italům dobít téměř žádné území. Ztráty na obou stranách byly opět vysoké (Itálie přišla o více jak 160 tis. mužů, Rakousko-Uhersko o asi 100 tis. mužů).

- 1917 bitva u Caporetta 24. 10. – 18. 11. Bojoval proti Italům.

Významná bitva, ve které se německým a rakousko-uherským vojskům podařilo dobýt rychlým útokem italské linie, považované za nedobytné. Italové ustoupili ve velké panice a chaosu daleko do vnitrozemí, až na řeku Piavu. Útočící vojska získala veliké zásoby ponechané Italy v týlu. Ztráty Italů se odhadují na asi 400 tis. mužů.

- 1918 Piava 15. 6. – 23. 6. Bojoval proti Italům.

Na jaře 1918 připravovalo Rakousko-Uhersko útočnou operaci na frontě proti Italům. Rakousko-Uherští vojáci bojující ve válce měli v posledním roce války nedostatečnou výstroj a výzbroj, trpěli nedostatkem stravy, sužovali je nemoci. Přesto, že před útokem část velení rakousko-uherské armády varovala, byl nakonec přeci jen dán 15. 6. pokyn k boji (Československá obec legionářská uvádí, že útok začal již v noci 14. 6.). Útok prováděly najednou dvě stejně silné skupiny rakousko-uherských vojsk, ale jejich postup byl nepřítelem brzy zastaven. Vojska sice dobyla na Italech předmostí na západním břehu řeky Piavy, kam se museli přeplavit přes řeku Piavu. Pak ale kromě nedostatku sil, munice a materiálu pomohla Italům příroda, protože rozvodněná řeka Piava strhla provizorní mosty postavené ženisty útočících vojsk. Dále postupovat nebylo možné. Předsunutá vojska musela čelit odstřelování a útokům Italů, ale i hladu. Díky rozvodněné řece jim vlastní vojáci nedokázali pomoci. Konečně dalo velení Rakouska-Uherska rozkaz stáhnout vojska z dobytých předmostí zpět, což se stalo ve dnech 21. – 23. 6. Kolik rakousko-uherských vojáků padlo a utopilo se v rozvodněné řece Piavě se neví, zajato bylo asi 50 tis. mužů. Prohraná bitva, která stála množství lidských a materiálních ztrát, urychlila i samotný konec války.

Na straně Itálie bojovali i českoslovenští legionáři. Někteří z nich byli při bojích zajati a pak následně popraveni, jako legionáři zajatí rakousko-uherskými vojáky na Doss Altu.

7) Kdy skončila 1. světová válka a jaká mírová jednání tomu předcházela?

První světová válka skončila podpisem příměří 11. listopadu 1918 v 11 hodin mezi Německem a Dohodou, kterou zastupovala Francie. Německo zůstalo tehdy ve válce již zcela osamocené. K podpisu došlo v železničním vagonu na stanici Rethondes u Compiègne ve Francii. Předtím se německý císař Vilém II. Pruský 9. 11. 1918 vzdal trůnu a Německo přijalo podmínky kapitulace.

Již na jaře roku 1918 se podařil uzavřít mír na východě, tzv. Brestlitevský mír, podle kterého se Rusko 3. 3. 1918 vzdalo Finska, pobaltských států, Polska a Ukrajiny.

Rakousko-Uhersko uzavřelo mír i s Ukrajinou a Rumunskem, to umožnilo Rakousko-Uhersku stáhnout vojska z východní fronty a posílit frontu s Itálií, kam přesunulo vojska z východu.

Dne 5. 10. 1918 Německo přišlo s nabídkou příměří, k ní se přidaly Rakousko-Uhersko i Osmanská říše (dnešní Turecko). Podmínky byly ale pro Dohodu nepřijatelné a proto jí odmítla. Již předtím bylo podepsáno příměří mezi Bulharskem a Dohodou.

Dne 30. 10. 1918 kapitulovala Osmanská říše (dnešní Turecko).

Dne 3. 11. 1918 bylo podepsáno příměří mezi Rakousko-Uherskem a Dohodou ve Villa Giusti u Padovy v Itálii. Podle smlouvy se ale postup italských vojsk zastavil až 4. 11. 1918. Jednání probíhala od 1. 11. 1918, ačkoliv mezitím již vyhlásilo samostatnost Československo a došlo k rozpadu samotných rakousko-uherských vojsk odmítáním poslušnosti Maďarů.

Dne 11. 11. 1918 kapitulovalo Německo, jak je výše uvedeno.

Dále probíhala diplomatická jednání, která stanovila hranice mezi jednotlivými, i nově vzniklými státy, výši válečných náhrad (reparací) apod.

Dne 28. 6. 1919 byla podepsána Versailleská mírová smlouva. Jedná se o jedna z pařížských mírových smluv jako výsledek půlročního jednání na Pařížské mírové konferenci, která oficiálně ukončila první světovou válku mezi Ústředními mocnostmi a Dohodou. Jednání byla pokračováním příměří, které bylo uzavřeno v Compiègnském lese s Německem. Smlouva požadovala, aby Německo přijalo plnou odpovědnost za vypuknutí první světové války a aby zaplatilo značné válečné reparace Dohodě ve výši 132 miliard marek. Dále Německo ztratilo část svého území (případlo např. Československu, Polsku, Francii a Belgii) a přišlo o všechny kolonie v Africe a Oceánii. Německá armáda byla početně omezena na 100 tisíc mužů. Smlouva dále definovala hranice Německa. Smlouva byla ratifikována Společností národů 10. ledna 1920. Text smlouvy byl zveřejněn v Československu ve Sbírce zákonů pod č. 217/1921 Sb.

Dle této smlouvy získalo Československo v Hamburku přístav Peutehafen o výměře 1,5 ha a k tomu pronájem na 99 let (do roku 2028) přístavy Saalehafen a Moldauhafen o celkové ploše přibližně tři hektary.

Dne 10. 9. 1919 byla podepsána v Saint-Germain-en Laye mírová smlouva s Rakouskem. Tomu byly předloženy mírové podmínky 2. 6. 1919 a po drobných úpravách byla podepsána. Smlouva potvrzovala likvidaci Rakouska-Uherska, stanovila nové hranice mezi státy a také rozdělení dluhu mezi nástupnické země. Československo převzalo dluh ve výši 17 miliard korun, s úroky 45 miliard korun. Text smlouvy byl zveřejněn v Československu ve Sbírce zákonů pod č. 507/1921 Sb.

Příběh vojáka jsme napsali formou deníku. Mysleli jsme si, že to bude poměrně jednoduché, že všechny informace nalezneme na internetu. Ale právě na internetu jsme narazili na často protichůdné údaje nebo rozpory v datech. Přišlo nám to zajímavé, vzhledem k tomu, že od války již uteklo sto let a padlo během ní tolik lidí. Překvapilo nás, že i na aršíku České pošty vydaného letos je nesrovnalost, protože mezi státy Dohody chybí Belgie a u vlajek nahoře na aršíku chybí opět vlajka Belgie a navíc i Srbska a Černé Hory.

Proto jsem nakonec využil knihy od různých spisovatelů (např. Fučíka, Heřtové, Hrabici Junga, Galandauera, Nedorosta, Šedivého), některé vzpomínky (deníky) vojáků a úryvky z obecních kronik převážně z území Středočeského a Jihočeského kraje a informace z internetových stránek obce Dolní Břežany. Dále jsme si nechali přeložit z psané němčiny údaje o vojákově uvedené v kmenovém listu, které jsem rovněž v textu použili. Opakovaně jsme navštívili expozici Armádního muzea na Žižkově, zejména přízemní sál věnovaný létům 1914 – 1918 a výstavu V zákopech první světové války. V materiálu jsem využili také informace o našem předkovi, který bojoval ve válce od jejího počátku až do konce. Byl po celou dobu pěšákem vojínem, roku 1916 byl zajat na východní frontě a po 22 měsících byl

ze zajetí propuštěn, aby nakonec zažil konec války ve Welsu v Rakousku. Z jeho poznámek je v následujícím textu použita celá řada dobových, zejména vojenských výrazů.

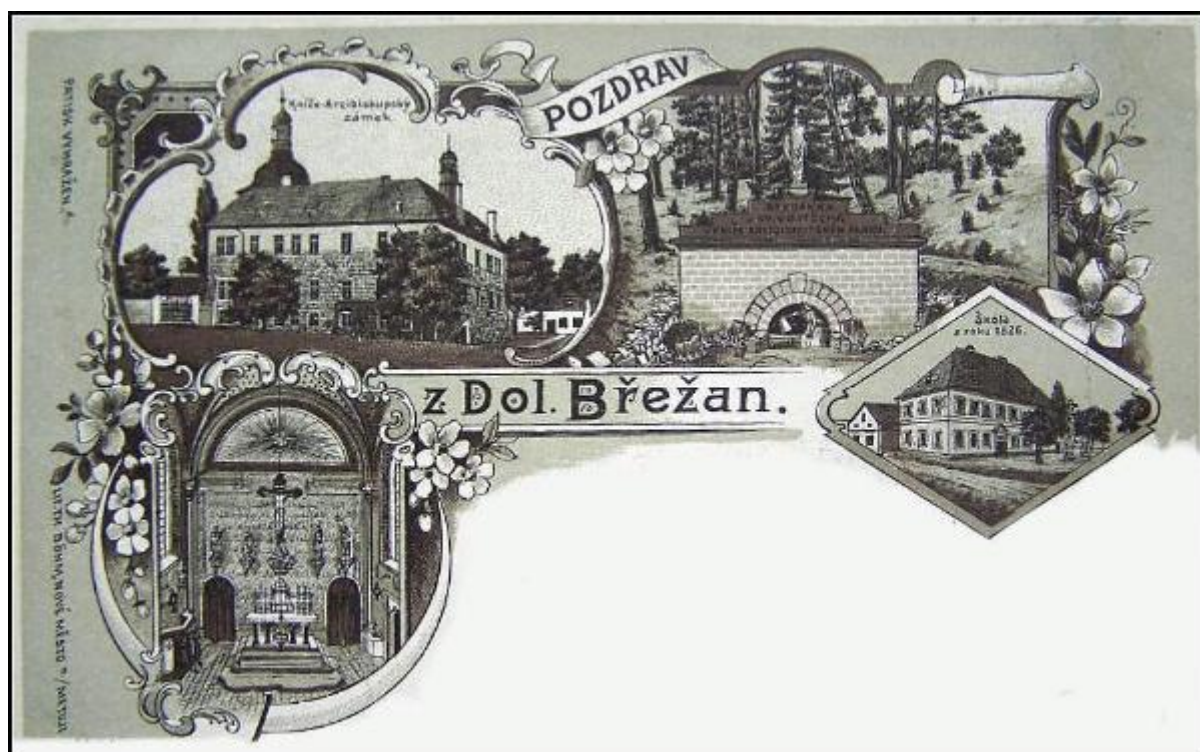
Celkově máme ale dojem, že kvalitních knih o bojích prostých vojáků v řadách rakousko-uherské armády je dosud vydáno velice málo. Nejméně informací jsme pak našli o domobraně. Ve srovnání s knihami popisující třeba období husitství je to ale málo.

Zvolili jsme formu deníku. Do textu jsme se pokusili umístit všechny věci uvedené ve vojenském kufříku a všechny data z mapy událostí. V textu se objevují i různé názory na dění v armádě i ve společnosti.

Deník

Já, Vratislav Kratochvíl, za dlouhých zimních večerů, kdy Vy moji vnuci již klidně spíte, jsem se rozhodl sepsat několik vzpomínek na Velkou válku 1914 – 1918. Chci zaznamenat ty hlavní věci, to ostatní pak dopíši později.

Ale abych začal od začátku. Narodil jsem se 6. dubna 1883 v Dolních Břežanech. Otec se jmenoval Vilém a náš rod měl v obci již po několik generací usedlost, ke které patřilo několik měřic polí. Ta půda nás živila a musela uživit všechny generace, které zde ve stavení bydleli. Traduje se, že naši předci přišli do vsi již tehdy, kdy jí koupil pražský arcibiskup. Můj mladší bratr Václav se narodil roku 14. května 1887, zrovna v památný den, kdy zde arcibiskup světil kapli sv. Máří Magdalény u zámku.

Pohled, kde je zámek s kaplí a také škola, kam jsem chodil

Mimo to jsem měl ještě dvě sestry. Matka se jmenovala Marta, rodem Podzemková, ze Lhoty, která dnes již patří k Dolním Břežanům.

Když jsem dospěl, musel jsem k odvodu. Tehdy byl zákon, že se muselo k odvodu tehdy, když muž dovršil 21 let. Byl jsem odveden 25. dubna 1904. Tehdy byla vojenská služba ještě tříletá, k jejímu zkrácení na dva roky došlo až těsně před Velkou válkou roku 1912. Rukoval jsem na tři roky, potom jsem byl sedm let v záloze, kdy se konala vojenská cvičení a potom ještě jsem měl být dva roky v zeměbraně. Byl jsem odveden. U komise seděli vojenští páni, kteří mluvili mezi sebou německy, čemuž jsem nerozuměl. Pak mi soused povídal, že se ta šarže divila, že neumím německy, když jsem takový pěkný blondák. Šarže jsem tehdy ještě neznal, takže jeho hodnost neznám. Měl jsem světlé oči, blond vlasy a vše si vojáci zapsali do mého kmenového listu. Také si zapsali všechny potřebné míry a váhy a od té doby si pamatuji, že měřím stále stejně – 177 cm. Na vojnu jsem byl povolán hned 1. 10. 1904. Dostal jsem vojenský mundúr, palandu a 6 rakouských korun. Inu, alespoň to budu mít brzy za sebou.

Byl jsem překvapen, že jsem byl povolán k dělostřelcům, ke sborovému dělostřeleckému pluku č. 8 (k. k. Korpsartillerieregiment Kaiser č. 8.). Tak jsem se stal kanonýrem. Na cvičišti to byl dril, který už nikdo nezažije, mezi námi a s naším poručíkem se mluvilo česky, ale

pověly se dávali německy a to byl zmatek, než jsme se to naučili. Také jsme se učili pojmenovávat německy součástky děla, to byly výrazy složené z několika slov a moc nám to do hlavy nešlo, protože jsme ani nevěděli, co říkáme. Ale střelba, to již bylo něco jiného, tam se uplatnil můj odhad a také znalosti matematiky, třeba jen z triviální školy a to již bylo lepší. Tak jsem si odsloužil své tři roky. Pak jsem šel ještě na tři cvičení, která se konala jednou za dva roky vždy v létě. To nebylo nejlepší, raději bych pomáhal doma na žních. Voják tehdy musel odsloužit dohromady nejvíce 12 týdnů na cvičeních dohromady, ale tolik to ani nebylo, celkem to bylo asi devět týdnů.

A pak již vše dostalo rychlý sled. Ještě než dávám slovo svému deníku, chtěl bych napsat, že při odchodu do pole jsem si s sebou vzal sešit, abych si mohl zapsat to, co jsem prožil. Sešit byl poměrně slabý a tak jsem časem musel přidat několik dalších. Část stran je téměř nečitelných, protože utrpěla za špatného počasí, nebo když jsme se málem utopili i s kanóny při překonání řeky. To, co se podařilo ze zápisů zachránit, jsem se snažil vždy dopravit nějak k ženě domů. Rychlost událostí po vstupu do války byla tak velká, že jsem se k prvním poznámkám dostal až při cestě vlakem.

1914

To, jak započala Velká válka, bude jistě brzy v každé školní učebnici. Záminkou ke vzniku Velké války byl atentát na rakouského arcivévodu a následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este v městě Sarajevu v Srbsku dne 28. června 1914. Následník trůnu na následky zranění během atentátu vzápětí zemřel a s ním i jeho manželka Žofie, rozená Chotková. Za necelý měsíc byla vyhlášena válka Srbsku. Po prohlášení částečné světové mobilizace dne 26. července 1914 jsme byli nuceni opustit svůj majetek, ženy, děti a vše, co nám bylo drahé a odebrali se ke svým plukům a odtud na bojiště. Namnoze zůstal ve stavení jen staříček otec, kterému odešli synové i nádeníci, jinde zase jen ženy s malými dětmi. Soused, který byl vdovcem, musel nechat děti zcela samotné a odejít musel také. Loučil se každý nerad a nelehko, ale věřili jsme tomu, co se říkalo. Že válka bude jen krátká, že ještě na podzim budeme doma. A tak někteří, když odcházeli, se těšili, že do švestek jsme zpátky. Ne všichni ale tomu věřili a také ne každý rukoval hned na začátku války. Nejprve jsme šli jen my, jejichž útvary byly vypsány na vylepené mobilizační vyhlášce. Byl tam i Lehký dělostřelecký pluk 1, kam jsem tehdy byl přidělen. Rukovali mladí i starší, do domobrany i soused, který měl téměř čtyřicet let. Ale kdo nebyl povolán na začátku války, nemusel se radovat, protože s přibývajícím časem válka potřebovala stále více vojáků a odcházeli další a další.

Když jsme se dostavili 28. července 1914 do kasáren tak, jak stanovila mobilizační vyhláška císaře Františka Josefa I., byla vidět nepřipravenost celé mobilizace. Museli jsme dlouho čekat, než na nás přišla řada, a tak jsme si šli koupit ještě něco dobrého k snědku. Ale ve městě bylo vidět, jak některé zboží mizelo rychle z pultů. Lidé si začali dělat zásoby jídla i jiných věcí. My kupovali rychle hlavně tabák, i když ten se měl ve válce fasovat od státu. Když jsme se vrátili, bylo vidět, jak erár má problémy. Nedařilo se všechny povolance rychle předpisově vystrojit, protože nebylo pro ně dosti uniforem. Někteří tedy vyfasovali uniformy starších vzorů, střihem byly obdobné, lišily se však barvou. Nejhuře na tom byli landšturmáci. Ani hodnotní hvězdičky se nedali sehnat a tak si je frajtři a kaprálové malovali na límec alespoň inkoustovou tužkou. I mnozí povolanci dorazili o něco později, někteří totiž museli nejprve odvést koně a povozy vojenské správy.

Původně jsme měli jet na frontu proti Srbsku. Ale k překotnému vývoji došlo ještě v červenci, kdy 29. července 1914 vyhlásilo Rusko nejprve částečnou a další den i všeobecnou mobilizaci, kterou neodvolalo ani přes prý veliký nátlak Německa. Jednoznačný postoj Ruska a rozhodné odhodlání zapojit se do války vedli k tomu, že si Rakousko-Uhersko uvědomilo zjevné nebezpečí hrozící útokem z východu. Proto byla Rakousko-Uherskem vyhlášena tentokrát již všeobecná mobilizace ke dni 31. července 1914 s prvním mobilizačním dnem 4. srpna 1914. A Německo vyhlásilo mobilizaci vzápětí také a pak už to šlo tak rychle, že my prostí vojáci v tom ani někdy přehled neměli. Dne 6. srpna vyhlásilo Rakousko-Uhersko válku Rusku.

Hned se vše změnilo, zatímco jiní směřovali i nadále do Srbska, my už místo do Srbska jsme měli jet do Ruska. Vojska se rychle chystala na frontu. K přesunům všech vojsk a tedy

i našich kanónů byla určena dráha a proto došlo k omezení jiné přepravy. Však i samotná cesta dráhou byla zážitkem, i mezi povolanci byli vojáci, kteří ještě nikdy vlakem nejeli. Ale určitě by volili jiný čas pro svezení vlakem, než bylo ešalonem do pole. Než jsme všechno ke kanónům nafasovali, vyzkoušeli a připravili, dalo nám to ještě hodně práce. Do toho se z nás snažili zase udělat vojáky a tak jsme museli dokola pochodovat a rychle reagovat podle povelů.

Vše šlo velice rychle. U pěších pluků bylo zahájeno formování prvních pochodových praporů, tzv. Marškumpaček, hned na počátku srpna, druhé pochodové prapory se chystaly k odjezdu na frontu nejpozději počátkem září. Rusko rychle zmobilizovalo a pokusilo se rychle útočit. Naše kanóny nemohly ve válce chybět.

Mezitím 5. srpna vyšlo císařské nařízení o obdělávání polí a byly ustanoveny žňové komise. Tyto komise měly povinnost dbát o řádnou sklizeň, zajistit pomoc tam, kde bylo díky odvodům do vojska potřeba a získat přehled o množství úrody. Bylo také nařízeno s obilím šetřit. Pivovarům se snížily dodávky ječmene, aby ho více zbylo na semletí na mouku.

My se zatím hotovili do boje. A tak v úterý 25. srpna o 12. hodině polední byli jsme vyvedeni před nádraží, poslechnouti řeč katolického kněze na rozloučenou a přijali jsme jeho požehnání. Po té poslední stisk rukou mnohých přátel, na nádraží poslední polibky od našich milých a vlak přesně ve tři čtvrti na třetí hodinu odpolední zvolna se rozjížděl z nádraží. Do krytých nákladních vagónů se předtím nahnali koně, kteří tahali naše kanóny a ve zbylých krytých vagónech se vezli vojáci a jejich tornistry a pušky. Na dalších vagónech se vezly kanóny a zásoby, osobní si zabralo velení. Pro koně nebo vojáky byl určen stejný nákladní vagón, jen koně měli na podlaze více slámy. Po odjezdu uvelebili jsme se v dobytčích vagónech co nejpohodněji. Teprve ve vlaku jsem si našel čas, abych alespoň některé zážitky napsal. Zatímco kolegové vojáci mastili karty, psal jsem dopisy a zápisky deníku. Karty vojáci hráli také tajně o peníze. Vlastně o sirky a ty se teprve měnili za peníze, protože drobná mince, ta začala být na začátku války nedostatkové zboží. Koruny ze stříbra, niklové šesťáky, nebo bronzové haléřové mince, všechny začal lid stahovat a tak jich řada zmizela z oběhu. Místo drobných peněz i obchody dávali zpátky jen náhražkové papírové poukázky jako potvrzení, kolik drobných zákazníkovi dluží.

Zatímco jsme jeli a hráli karty, stala se také nehoda. Jeden z mladých vojáků si sednul v tom srpnovém horku ve dveřích otevřeného vozu na konci vlaku a z nudy kýval nohama. Najednou ucítil hrozný náraz na nohy. Rána ho zvrátila dovnitř vagonu. Stěží povstal, ale hned vzápětí klesl v bezvědomí do náručí kamarádů. Vlak jel přes nějaký most, vysoko ohraničený zábradlím, o které se zarazila volně ve vzduchu se houpající noha. Kamarádi ho uložili, vyzuli z vojenských bot, dali mu napít nějakého alkoholu a voják se pomalu probíral z mrákot. Noha ho strašně bolela, otekla mu a později jsme ho viděli, jak se sotva belhal. Byla to velmi nepříjemná příhoda a to jsme ještě daleko od fronty....

Během jízdy se mi podařilo v nějakém městě na Moravě odeslat díky zaměstnancům dráhy také dopisy, které jsem ještě narychlo napsal manželce a dětem. I když po ní pošta začala fungovat znamenitě hned od počátku války a je zdarma, raději jsem poslal dopis v zalepené obálce. Po ní pošta možná fungovala tak dobře snad i proto, že v jejím velení byl na počátku války Čech J. B. Vaclík. Lístky po ní pošty mohl voják poslat zadarmo, ale nemohl na ně nic pořádně napsat. Však to, kde a u jaké trupy bojuje, nebo kde zrovna bojuje, bylo vojenské tajemství. Vše bylo také patřičně cenzurováno. Proto jsem napsal vše rodině do dopisu. Však poštovné za dopis tehdy stálo 10 haléřů. Nakoupili jsme také noviny a konečně jsme měli čas v klidu číst. Zatímco my seděli ve vlaku, v tisku již vycházeli tzv. seznamy ztrát, kde byli uváděni první padlí, zranění, nezvěstní a v nemocnici ležící v této válce. Cíl naší cesty se blížil, ještě jsme nevěděli, že jedeme do Haliče někam ke Lvovu.

Naše vojska si vedla zpočátku dobře. Podle novin, které jsme si cestou koupili, trvala bitva u Krasniku tři dny a skončila úplným vítězstvím našich zbraní. Rusové byli podle tisku zcela poraženi a utíkali na úseku asi 70 km širokém až k Lublinu. Náš vlak pomalu směřoval k frontě a podle zpráv to vypadalo, že našich sil ani nebude potřeba. Mezi vojskem se šušovalo, že ze srbské fronty byly staženy na pomoc značné síly, protože Srbové nejsou žádným nepřitelem a na jejich porážku postačí jen pár našich vojáků, kteří je utlučou čepicemi. Že z fronty brzy přijdou i zprávy jiné, než ty o vítězství, jsme zatím netušili.

Přes Krakov a Tarnov jsme směřovali někam k pevnosti Přemyšl. Cestou jsme si všimli našeho nového vojenského aeroplánu, směřujícího někam k bojové linii. Ne každý z vojáků viděl během svého života aeroplán a tady lítal náš, vojenský. V Haliči jsme také viděli na jednom nádraží obměňovaný vlak. Okolo něj to byl samý hudebník, prý mají hudebníci z vojenské hudby během války vedle hraní ještě pomáhat jako sanitáři. Byli jsme nadšení z toho, že snad opravdu boje nebudou dlouhé a vrátíme se brzy domů, když máme takovou techniku. Také těch zbraní, co jsem viděli cestovat do první linie.

Ale netrvalo dlouho a potkali jsme jiný vlak, sanitní, plný zraněných vojáků. Podle informací, které se podařilo od vojáků získat, padla řada vojáků díky masovému nasazení nové zbraně, kterou byla strojní puška. Prý někteří velitelé vedli vojáky do boje jak na vojenské přehlídce, v pochodovém tvaru je nutili pochodovali vstříc kulkám nepřítele, který ale byl dobře kryt v okopech. Řada našich vojáků šla do bitev rovněž po dlouhých, únavných pochodech, kdy sice nesli na zádech celou výstroj a výzbroj, ale nepodařilo se je dostatečně vybavit veškerou výstrojí. Tehdy se také říkalo, že polovina všech ztrát jsou nezvěstní vojáci. A u některých se rovněž tušilo, že sami možná přeběhli k nepříteli.

Na jakémisi nádraží nás vyložili po pěti dnech cestování z vlaků. Všude okolo byla udupaná zem, muselo tu projet obrovské množství vojska. Měli jsme kamsi pochodovat. Okolo se prášilo, slunce žnulo, bylo vedro. Byli jsme unavení a utlučení z cestování během dlouhé cesty. Po pláních a rovinách jsme šli za horka a prachu, naše vozy a děla pomalu jela v písčitéch cestách někam k frontě. Jedinými společníky nám cestou byli židé, kteří se nám snažili odlehčit od zbylých peněz. Chtěli po nás platit stříbrnými penězi, pokud jsme jim nabízeli papírové bankovky, byla cena zboží hned vyšší. Šli jsme, či jsme se ploužili již několik dní, když k večeru byla slyšet v dáli palba děl. Před námi byl ve vzduchu vidět upoutaný balón s pozorovatelem. S podvečerem bylo vidět i plameny šlehající z vpředu hořící vsi. Na pláni před námi bylo vidět celé zástupy mravenců, kteří šli proti nám. Brzy na to, ještě než se setmělo, přišel rozkaz všechno zpět. Takový rozkaz jsem plnili rychle a aktivně a snažili jsme se dostat co nejrychleji odtud. Do našeho ústupu se motal trén a jiné jednotky, potkávali jsme důstojníky ve vyžehlených uniformách, jak spěchají od fronty jako první. Potkávali jsme i vyděšené, zraněné vojáky, kteří už prošli válečnou vřavou. Všechny proudy se setkávají u mostku. Tam na sebe křičeli šarže a vysvětlují si, které vojsko je pro císaře a válku to nejdůležitější. Jenže žádné šarže neplatí, každý se snaží zachránit, jak umí. Jak zní, zdá se stále bližší, ruská dělostřelba za námi, vznikala panika. Paniku umocnili ti, kteří přibíhali zdáli, přímo od té vřavy. Měli vytřeštěné oči, sotva popadali dech a snažili se utéci co nejdál od válečného ohně. Když to viděli ostatní vojáci, scházeli z vozů trénu náklad beden, sudů a pytlů s moukou a z nich a vozu vytvořili další přechod vedle mostu. Přes tento improvizovaný přechod ale naše těžká děla nepřejedou. Přitom se nám podařilo zachránit i několik masových konzerv, které jinak slouží vojskům jako železná zásoba. Pokud voják snědl takovou konzervu bez rozkazu, následoval přísný trest. Mezi námi prchali nějací ustupující domobranci z Čech a tak se každý ptal po známých. Domobrana původně měla bránit jen území daného státu, ale císař to prý nějakým nařízením změnil, takže i domobranci mohou být nasazeni kamkoliv. Během nočního chaosu jsme měli první zraněné vojáky i koně. Prodírali jsme se zpět mezi dalšími vojsky celou noc. Teprve ráno daleko za frontou a za světla se nás podařilo shromáždit vojáky do kolon, ale ženou nás stále dál. V poledne jsme zastavili na chvíli odpočinku. O polní kuchyni si můžeme nechat jen zdát a tak jsme dojedli zbytky zásob, které máme s sebou. Případně to, co se nám podařilo zachránit během noci. To ještě nikdo nevěděl, že další tři dny budeme zcela bez jídla. Pořád jsme ustupovali. Usínali jsem již i ve stoje. Šli jsme dobře, což bylo poznat podle toho, že cestou jsme potkávali vozy našich muničních kolon. Jsou to často převrácené vozy, ještě i naložené municí, ale již bez koní. Zcela unavení, žízňiví a vyhladovělí jsme se zastavili až v jakési zničené vsi až 11. září. A tam se stal zázrak. Uprostřed vsi stálo hned několik kouřících polních kuchyní. Připadá nám to jako div a přízrak. A naše těla, která, jak se zdálo, ještě před chvílí nemohla udělat již ani krok, se shlukla okolo jídla. Teplá menáž v žaludku je jedna věc a stravení přímého požitku se střetem se smrtí druhá. Ačkoliv se našim velitelům brzy podařilo obnovit pořádek a udělat z nás zase řádné vojsko, přesto, že si nás brzy najde korespondence a bedničky s jídlem na přilepšenou poslané z domova, řada z nás po

takovém zážitku již nikdy nebude jako dřív. Někteří se budou snažit dalším bojům vyhnout, budou se snažit uhnat si nějakou nemoc, nebo připravit nějaký průstřel. Ale i zde funguje strach, nikdo se nechce zranit víc, než je nezbytně nutné a stát se mrzákem. Na druhé straně, pokud se podaří dopadnout takového vojáka, který nemoc simuluje či se o zranění přičinil nějakým způsobem sám, čeká ho velmi přísný trest.

Byli jsme zbědovaní. Tady na východní frontě se mezi vojáky rozšířila úplavice. Na úplavici prý pomáhá čaj z ostružinového listí. Píší mi z domova, že děti mají nosit do školy toto listí usušené. Mimoto to mi poslali trochu koláčů, kafe, cukr a teplé ponožky. Píší, že i u nich, jako v mnohých staveních v obci prostě začala chybět mužská ruka. O to citelněji, že sotva skončily žně, bylo potřeba starat se o sklizeň brambor a chystat podzimní práce a dřevo na zimu. Děvčata, která do té doby byla doma hospodyně k ruce, se musela rychle naučit zastat mužské práce, jako zacházet s kosou, řídit povoz, porazit, rozřezat a rozsekat strom. Také výměnkáři museli pomoci, jen aby hospodářství fungovala dál. Také farář prý nabádal farníky, aby těm rodinám, kde hospodář, nebo synové odešli, vypomohli v práci.

Zažili jste někdy Vánoce ve válce? Mrzneme na úpatí Karpat. Někdy od konce září je snad celá Halič v rukou nepřítel. Stále více je nám jasné, že slibovaný brzký konec války se protahuje. Prý velitelství cosi chystá proti Rusům, ale máme sami co dělat se sebou. Zapadání vrstvou sněhu drkotáme zuby ve vyhrabaných norách jako lesní zvířata. Ta ale mají kožich a my jen nedostatečné erární oblečení. Přesto, že si boty vycpáváme novinami, mají mnozí již i omrzliny. Bojíme se, když se máme postarat o naše kanóny, že se jich dotkneme holou rukou. Důstojníci mají vybudovaná malá obydlí, vybavené kamínky, řádně vyztužené trámkami a mnohde mají i část vybetonovanou. Všechny nás ale sužují nejrůznější nemoci a také cizopasníci. Mezi nimi převládají vši. Jsou jich stovky. Je marné se proti nim mazat čímkoliv, jak je nám doporučováno v dopisech z domova či lékařem. Pomáhá jediná věc, hezky je všechny vysbírat. Jenže nikdy se nevysbírají všechny, vždycky jich dost zbude na to, aby se rozmnožili dál. Musím říci, že jsme za ten čas již dosti otupěli, takže jsme si zvykli nejen na vojenskou stravu, mráz, nedostatečnou výstroj, ale i na ty vši. Zhubl jsem a tak si popošíval na kalhotách knoflíky, inu zábava vojáka na svátky. Loni jsem byl v kruhu nejbližších, nyní jsem o tom mohl jenom snít. Choulíme se v koutku schoulení zimou, někdo pokouje a jsme zadumaní, myslíme na domov, na naše blízké a na to, zda nám přijde brzy další pošta. Z domova nám přišli bedničky s jídlem. Jsou to vlastně balíčky, pošta je zatím doručuje spolehlivě. Naši blízcí na nás myslí, ale my se s kamarády celkem poctivě o dobroty a tabák dělíme. Jídlo začíná být vzácné i doma. Pořád se zvyšují požadavky státu na dodávky obilí, brambor, masa a jiných zásob pro vojsko a obchody jsou prý prázdné. To, co se dá koupit, je za nehorázné ceny u překupníků, kterým se říká keťasové. Někteří se snad živí jen tím, že zboží přeprodávají dalším, vždy se ziskem, za vyšší cenu. Mimo zimy, která je tu ukrutná a je doprovázená vysokou vrstvou napadaného sněhu, převládá nuda. Hrají se karty a nyní začala i další zábava, z vystřelených nábojnic našich děl se dělají vázy. Začali s tím kluci vlastně z legrace, když našemu poručíkovi dali do takové nábojnice natrhané luční květy. Na nábojnici namalovali symboly děl a dali mu to jako dárek. Viděli to u něj další důstojníci a pak už se pověst roznese. Vojáci pak začali motivy do nábojnic různě vyrývat. Někteří kluci si s nábojnicemi udělali docela slušný obchod, nábojnice zdobené i nezdobené mění s kuchaři z polní kuchyně. Přilepšujeme si tak trochu jídlem, ale i jinými věcmi, protože kuchaři jsou také obchodníci a za jídlo jde sehnat snad všechno. Vojáci z pěších praporů zase shánějí kroužky z mosazi, ze střel, které na ně nepřítel pálí, a zhotovují si z nich prstýnky. Inu válka, voják si vždy nějakou zábavu najde....

1915

A jaké starosti mají doma? Přišel mi právě lístek o tom, jak se v dubnu konala vlastenecká sbírka kovů. Docházejí suroviny, je potřeba dalších kanónů a střel do nich, ze zahraničí se již nic nedováží. Jen železa je zatím dost. Sehnalo se ale jen trocha olova, které se lije podle zvyku na Vánoce, nebo z něj měl nějaký chlapec vojáčky a nějaká cínová konvička. Chtěli by mosazné hmoždíře či kličky, ale lidé je nechťejí dát. Už od počátku roku jsou takové akce. Hned v lednu byl soupis dobytka. V únoru byl soupis všeho obilí, mouky, brambor, luštěnin a všech ostatních potravin. Ze začátku války se v novinách lidé smáli tomu, že nepřátelské

státy chtějí Rakousko-Uhersko vyhladověti a za půl roku to bylo jinak. Provolání k občanům šlo jedno za druhým, lid se má všemožně uskrovnovat a stále byly soupisy všeho. V březnu zas nařízeno bylo všeobecné očkování, tentokrát lidi už tolik tam nešli a zvláště staří výměnkáři říkali, že chtějí, jen aby lidi se rozstouli jako tomu bylo v roce 1866. Ještě v dubnu zase byl soupis všeho, co bylo na polích naseto a nasázeno a na jaké ploše a kolik. A na květen bylo oznámeno, že bude opětně soupis obilí, mouky, krupek a brambor. I doma se žije nelehko.

To, co se stalo 1. května 1915, muselo nadchnout srdce každého dělostřelce. Naše kanóny mohli dokonale ukázat, co vše umí a my s nimi. Už v dubnu se v prostoru Gorlice začala stahovat německá vojska. Tato vojska výrazně posílila naše stavy, ač Němci nás jako své spojence nebrali jako sobě rovné, bez nich by se asi nedalo zvítězit. Jejich přístup k nám byl dán tím, že jsme z jejich hlediska mluvili mezi sebou nějakým pro ně nesrozumitelným slovanským jazykem, který jim někdy dokonce připomínal ruštinu. A také údajně z našich řad utíkalo do zajetí příliš mnoho lidí. Ale to se netýkalo nás, protože my jsme tu možnost neměli, před námi byla linie zákopů, tam se dostal jen dělostřelecký pozorovatel. Dne 1. května začala mohutná palba z kanónů, dnes by se řeklo dělostřelecká příprava. Zem byla doslova přeorána šrapnely, mnohde nepřítel v panice vybíhal ze zákopů, protože naše děla byla za dlouhé týdny příprav na bitvu zaměřena dokonale. Proto na některých úsecích fronty ještě téhož dne vyrazily do útoku pěší jednotky, aby rychle obsadily vyprázdňené zákopy před námi. Ne všude se to jednoduše podařilo, pokud nám nebyl včas dán pokyn k zastavení palby, stávalo se, že v dýmu dopadajících střel jsme vůbec nepostřehli útok vlastních vojsk my, ani dělostřelecký pozorovatel. V takovém případě jsme pak mohli pálit omylem i na vlastní jednotky. Dne 2. května došlo k hlavnímu útoku a útočící vojska doslova převálcovaly nepřítele. Postupovali stále dál a dál, Rusové ustupovali a vypadalo to, že bude dosaženo cíle tohoto podniku. Tím bylo porazit Rusko. To se ale nakonec nepodařilo. Nepřítel ustoupil až k řece Dněstr a posléze i za ní, ale naše vojska při útoku ztrácela kontakt s trémem a útok se postupně zastavil. Podařilo se postoupit o stovky kilometrů dopředu, ale jednotkám vzadu trvalo, než dostaly pokyn k opuštění dlouho budovaných palebných postavení a sbalení všeho materiálu k dalšímu postupu. Naše vítězství bylo úplné, ale když jsme postupovali na druhý den lesem za našimi vojsky, naskytl se nám neutěšený pohled. Cesta byla lemována hroby a mrtvými útočníky i obránci. Někde byla na vojínovi jen provizorně hozená trocha černé země, jinde z hromádky půdy vyčuhovala bota či kus pláště, jinde byl sice křížek, ale udělaný jen narychlo třeba ze dvou větví narychlo utržených. Obraz zkázy doplňovaly všude se povalující rozbité pušky, čepice i helmy německé, polní lahve i jiné součástky výstroje vojsk. Nedoporučovalo se odejít z cesty třeba na záchod, protože okolo bylo řada nevybuchlé munice. A nad tím vším kroužilo hejno krákajících vran. Pomalu jsme postupovali vpřed a myslím, že jsme vděční za naše nemotorné kanóny, protože nám to dlouho trvalo, než jsme vpřed uhánějící frontu dohnali. Cestou jsme viděli mnoho hrozných obrazů zmaru a zkázy a je potřeba přiznat, že mnozí z nás již otupěli. Jsou i takoví, kteří se nestydí vzít něco mrtvému vojáku, byť jsou za to přísné tresty. Také ty kanóny, co tu jsou. Němci mají děla, která dostřelí daleko, přitáhli na podporu této bitvy dokonce děla lodní. Ale prý nejlepší kanóny v monarchii vyrábějí u nás v Plzni.

Podle zpráv z domova zavedla rakouská vláda v dubnu 1915 přidělový systém na většinu životních potřeb, zejména se ale jedná o potraviny, tedy mouka, chléb, cukr, sádlo, maso, brambory, mléko, ale také na látky a šaty, nebo třeba na uhlí. Inu, vzorků z domova, myšleno jídlo zasílané poštou od našich rodin na přilepšenou nám vojákům, asi ubude. Balíčky bylo možné posílat o váze 5 kg, potom i 10 kg, ale situace se mění podle vývoje situace. Mimochodem, obdivuji pracovníky poštovní, přemístit takové množství zásilek, rozluštit adresy psané všemi jazyky monarchie, dohledat vojáky v nemocnicích a převelené.... Přesto trvá lístku, než najde svého adresáta i sem do Haliče, zpravidla jen týden. Pošta se vhadzuje do dřevěných bedniček a vybírá se kolem deváté dopoledne, po obědě bývá pošta rozdělována mezi vojáky.

Byl nám také čten rozkaz o tom, že 28. pěší pluk, kterému se říká pražské děti, byl rozpuštěn. Prý jeho vojáci zradili a část jich přešla k nepříteli. Máme to jako výstrahu, zejména německy mluvící národy ve všech Slovanech vidí možné zrádce. Myslíme si o tom

své, podmínky jsou kruté, jsme rádi, že jsme přečkali zimu, náš jízdní průzkum nikdy nic pořádného nezjistil a pokud by se z nějaké strany objevil nepřítel a padl na nově nastoupivší vojáky, jistě by se rozprchli v panice také.

Je konec května 1915. Mám nejnovější zprávy. Tak prý bude balit a pojedeme na frontu bojovat pro změnu s Itálií. Před válkou byla Itálie spojencem, jakmile ale začala válka, vyhlásila Itálie neutralitu přesto, že byla spojencem Rakouska-Uherska a Německa. Smlouva prý zněla tak, že si země navzájem pomohou při agresí nepřítele. Sarajevský atentát ale Itálie nepovažovala za agresí a proto se do války nezapojila. Prý ale Itálie za vstup do války požadovala odstoupení území. Když Itálii uvedená území Rakousko-Uhersko odmítlo dát v tom rozsahu, který za účast ve válce požadovala po Rakousku-Uhersku, přešla Itálie do tábora protivníka. Německo to asi klade za vinu našemu císaři, ale to se to obviňuje, po Německu nikdo žádná území nechtěl. Pokud by po Německu požadovala Itálie jejich zámořské kolonie, asi by taky nic nedalo. Protivník Itálii slíbil za příslib vstupu do války všechna ta území, které požadovala a tak nám jejich král Viktor Emanuel III. 23. května 1915 vyhlásila válku. Myslím, že nastalo ve vedení armády zděšení, je rozdíl, když vyhlásí válku nějaký malý státek, ale velká a dobře vyzbrojená Itálie, to nebude pro naši armádu legrace. Císař samozřejmě nečekal takové věrolomné jednání bývalého spojence, ale na druhé straně nenechal hranice Rakouska-Uherska nehájené. Jak známo, hranici mezi Itálií a Rakousko-Uherskem tvoří převážně Alpy, které jsou jako hory z vojenského hlediska poměrně dobře hájitelné. Přecházet se dají jen průsmyky, které podle slov našeho velení zatím vojska pevně hájí. Horší to bude v údolí, na řece Soča. Samozřejmě, všechna vojska, které mohl císař postrádat, jsou rozmístěna na frontách, takže nezbyvá, aby stáhl na obranu Rakouska-Uherska proti novému nepříteli Itálie všechny jednotky, které mohou velitelé v boji bezprostředně postrádat. Ti by samozřejmě nejraději neposlali z fronty pryč ani nohu. Nám vojákům se cesta do Itálie zdá lepším řešením, než bojovat v Rusku. A možná, že díky vstupu Itálie do války bude toto válečné dobrodružství o něco kratší. Co je to ale platné, byl bych raději, pokud by nám dali konečně dovolenou, abych mohl navštívit své blízké.

Zpětně musím říci, že jsme vyvázli z Ruska včas. Při Brusilově ofenzívě od června do srpna 1916 se stala vojáků nezvěstným. Mezi nimi i můj mladší bratr Václav. Co jsem dostal lístky z domova, i několik mých známých při ní zmizelo ze světa. Nikdo nevěděl, zda jsou zajati, či mrtví, nebo zda utekli k nepříteli do zajetí, byli jen nezvěstní. Lidé ve vsi kupovali noviny a četli se strachem zveřejňované výkazy ztrát. Stejně tak se snažili kontaktovat další vojáky, zda o osudu jejich syna či otce náhodou něco neví. Někomu se ozvali z Červeného kříže, ale o někom se nevědělo nic až do konce války. Občas se proslýchalo, že se tam někdo dobře usadil, či snad dokonce oženil. Prý někteří vojáci vstupovali také do armád bojujících proti císaři. Byla to zejména Česká družina v Rusku, vzniklá brzy po začátku války. Do ní vstoupila řada vojáků, kteří v Rusku již před válkou žili nebo pracovali a posléze se do těchto jednotek hlásili i zajatci. Ale to již byla ošemetná věc, každý takový voják přísahal věnost císaři a za porušení takové přísahy, zejména v době války, byl jen jeden trest. Pokud někdo do těchto jednotek vstoupil, nenapsal to často ani svým blízkým, protože ti by přišli o peníze. Za vojáka, který byl v armádě či zajetí, brala jeho rodina sice malý, ale přece jenom finanční příspěvek. Za vojáka, který by vstoupil do jednotek, které válčí proti Rakousku-Uhersku samozřejmě nic.

1916

V únoru 1916 zahájili Němci boje s Francouzi u pevnosti Verdun. V těchto krvavých bojích, které ustaly až před Vánoci 1916, padl asi milión mužů. Výsledkem ale nebylo přesvědčivé vítězství ani jedné strany.

V březnu bylo do války zataženo i Portugalsko, kterému nejprve vyhlásilo válku Německo a potom i Rakousko-Uhersko.

Rok 1916 nám přinesl řadu změn. Císař František Josef I. zemřel 21. listopadu 1916. Jeho velkolepý pohřeb byl zastíněn válečnými událostmi. Již po zavraždění následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este dne 28. června 1914 postoupil budoucí císař Karel na místo následníka trůnu. Jenže císař František Josef I. nadále řídil vysokou politiku sám a proto Karel ani nemohl ovlivnit vypuknutí války. Karel měl hodnost polního podmaršálka

a v březnu 1916 převzal velení armádního sboru, který se podílel na počátečních úspěších ofenzivy v Itálii. Byl jedním z mála panovníků, jenž se osobně zúčastnil bojů světové války a nebál se provádět inspekce a vyznamenávat vojáky přímo v předních liniích. Je ale potřeba připomenout, že jeho manželka Zita, se kterou se oženil roku 1911, je původem z Itálie. S nástupem císaře Karla na trůn by ale měla být vyřešena otázka nástupnictví. Sám Karel již má čtyři syny, nejstarší se jmenuje Otto. Po smrti císaře Františka Josefa nastoupil Karel na trůn rakousko-uherského mocnářství. Prý plánoval prosazení nezbytně nutných změn pro utlačované národnostní menšiny, tedy i pro Čechy, což bylo odmítáno zejména Němci žijícími v Rakousko-Uherku a Maďary, kteří již samostatnost měli. Císaře Karla nakonec Maďaři přesvědčili, aby se nechal korunovat uherským králem. Stihl to ještě do konce roku, 30. prosince 1916. Za českého krále se ale Karel korunovat nedal a přesto, že vystupoval mnohem vstřícněji než František Josef I., třeba udělil řadu milostí dříve odsouzeným. Mimo jiné částečně amnestoval i Dr. Kramáře a spoluobžalované v tomto procesu. Pro nás vojáky byla nejdůležitější změna na čepici. Museli jsme sundat odznak s písmeny „FJI“ a nasadit si odznak nový. Oba odznaky měly svůj název, zatímco prvému jsme říkali mezi vojáky frantík podle císaře Františka, tomu novému se začalo říkat karlík. Jako zajímavost a vzpomínku jsem si starý odznak nechal na památku.... Také si zdobíme vojenské čepice odznaky, je to tady taková móda. Odznaky jsou z plechu a na některých jsou horské motivy, když jsme tady v Alpách. Velitelé to zatím tolerují.

1917

Konečně jsem se podíval domů. Alespoň na pár dní. Ani bych své nejbližší nepoznal. Jak děti vyrostly! Někteří dostali i mimořádnou dovolenou, byla vyhlášena podle výše toho, kolik kdo upsal na tzv. válečnou půjčku. Řada lidí musí přispívat, i když se jim moc nechce, třeba státní úředníci. I těm s definitivou hrozí, že jim nadřízený napíše, že je může postrádat v úřadě a jedou do války.

Také jsme dostali vyznamenání, vojskový kříž. Nechal ho založit císař Karel, který, na rozdíl od jiných velitelů, ví, jak prostý voják v poli žije a co musí tady všechno zkusit. Zajímavostí je, že tento kříž nedostane nikdo, kdo není v poli alespoň tři měsíce, dává se bez ohledu na hodnost a lze ho získat maximálně u brigádního velitelství, na vyšším stupni velení již ne.

Platí také nové mince a bankovky. Od konce roku 1916 papírová koruna a od března 1917 papírová dvoukoruna místo stříbrných mincí stejných hodnot, místo bronzových a niklových haléřových mincí jsou od roku 1916 zavedeny mince stejných hodnot, ale ražené nově ze železa.

Velké změny jsou v Rusku. Ruská revoluce se šířila po zemi, car Mikuláš II. se zřekl trůnu ve prospěch svého mladšího velkoknížete Michaila Alexandoviče, který se ale trůnu zřekl také a moci se chopila prozatímní vláda.

Nevím proč, ale mám asi štěstí, či spíše smůlu na měsíc květen. Operace v Karpatech v Rusku také začala v květnu a i tady v Itálii jsme se do bitvy dostali během května. Musím říci, že po transportu z Ruska nás naštěstí nečekalo nasazení do nějaké bitvy. Však také naše jednotky bylo potřeba po všech těch cestách a transportech doplnit o nové lidi a opravit, co se po cestách zničilo či poškodilo. A také je nedostatek koní. Už v Rusku byl s koňmi problém, museli jsme ubírat koně ze zápřahu, ale tím se nám dříve unavili a špatně táhli. Dřeli jsme se s kanóny po špatných cestách spolu s nimi. Zdálo by se, že kanóny nejdou rozbít, ale kola a podvozky trpí na špatných cestách a zejména pak tady v horách. Také je kůň poměrně lehce zranitelný a často stačí ztráta podkovy na jeho vyřazení. Dostali jsme nějaké koně od jezdeckva, které je již také téměř bez koní, ale to nejsou koně tažní. Armáda si slibovala od jezdeckva znamenitý průzkum, ale už se ví, že stačí, aby vzletěl jeden aeroplán a je nepřítel jako na dlani. Však je tu také oproti Rusku na nebi celkem čilý provoz. Ale proti Rusku je tu jedna výhoda, je tu zcela jiné počasí. Zatímco v Rusku byla zima, tady je teplo. Také když pršelo, byly cesty v Rusku samé bláto, ale tady voda zase odteče. Ale v Rusku se dalo jezdit kdekoli, pláň širší kolem dokola, tady jsou úzké horské silnice a není kudy jet jinudy. Stačí jedno dobře zamířené dělo a zastaví přesun armády jedoucí jedno kdy, ve dne i v noci.

Dne 12. května 1917 vypukla dělostřelecká příprava. Celou zimu byl pokoj a je tu zase válka. Ale tvrdí se, že již nemůže konec dlouho trvat, země jsou již vyčerpány. Italové útočí, chtějí zabrat ta území, která mají slíbena. Směřují k městu Terst, kde je přístav a námořní základna. Děla nepřítele pálí, země se třese jako při zemětřesení. K nám moc šrapnelů nedolétlo, ale i těch pár nadělalo pořádnou paseku. Hned první výstřely poškodily telefonní vedení a to přesto, že jsou dráty natažené šikovně. Byli jsme usazeni mezi skalami a nejvíc nebezpečné byly odštěpky skal, které lítali kolem. Granáty vybuchují ve skalách a jejich hluk se rozléhá ve stěnách a nás ohlušuje. Od začátku bitvy jsme nevěděli, co se děje, ani ordonancům, tedy spojům se k nám nepodařilo projít. Vypálili jsme několik ran z našich kanónů, pak ale střely zasypaly sousední dělo. Náboje byly rozsypány všude kolem, uprostřed stojí kanón s poškozeným kolem nahnutý na stranu. Byl zraněn náš kadet a u našeho děla máme také dva zraněné. Nařídil jsem klukům, že máme náš kanón odtáhnout a tím ho zachránit. Nemám jim co nařizovat, protože jim nevelím a nemám ani frčku navíc, ale v téhle válce jsem od jejího počátku, na rozdíl od nich. Sotva jsme kanón odtáhli do jakéhosi krytu za výčnělkem skály, dopadl těžký granát na místo, kde ještě před chvílí stál. V zemi zeje kráter, z prázdných beden na náboje je jen pár třísek. Vzápětí se po zemi valil jakýsi tmavý oblak, doufali jsme, že je to jen prach a ne nějaký otravný plyn. Nasadili jsme si plynové masky, krčili se u skály, dusili se špatným vzduchem a zápachem zplodin z granátů a měli docela obyčejný, lidský strach. Každý měl strach ze smrti, i když prožil již měsíce na frontách. Schovali jsme se v krasové jeskyňce, ošetřovali jsme raněné a čekali na další rozkazy. Jenže Italové stříleli dál. Polevili až v noci a to jsme konečně vylezli ven. Museli jsme předat raněné, alespoň provizorně pohřbít zabité mimo náš kryt a připravit se na další den boje. Na druhý den to začalo znovu a trvalo to ještě jeden celý den. Italové vystříleli snad všechnen svůj arzenál a výbuchy přeoraly ten plácek, co jsme byli my. Měli jsme další zraněné ale naštěstí nikoho těžce. Na obsluhu kanónu je nás málo a tak jsme se zase schovali ve skále. Jenže máme strach, aby nás kamení nezavalilo, a také se kuckáme každou chvíli prachem. Masky máme buď nasazené, nebo stále připravené, ale nevíme, zda by nám proti nasazení plynu pomohli. O nasazení plynu jsme mnohé slyšeli, je to stejně zákeřná zbraň, jako jsou plamenomety. A bojíme se, že by plyn použili i naši, protože stačí, aby se vítr obrátil a plyn zničí útočníky stejně jako obránce. A hlásí se také hlad, protože za těchto podmínek nám nikdo žádné jídlo, natož teplé, nedoručil. Také vodu už jsme vypili. Z naší strany bylo slyšet občasné výstřel z mozdíře, který je kdesi za námi. To už byly pořádné rány, jeho ráže totiž byla 305 mm. Čtvrtý den ráno Italové zaútočili. Pozorovali jsme je ze skal, ale daleko se nedostali. Naši byli ve svých zákopech dobře ukryti a stačila jedna strojní puška na skále, aby jejich postup zastavila. V noci pak bylo slyšet občasné bouchání ve skalách. To alpíni lezli nahoru a snažili se dostat na stanoviště našich vojáků, naši zase při spatření jakéhokoliv pohybu, či když uslyšeli nějaký hluk, neváhali a házeli dolů granáty. Ztráty byly vysoké, ale velké množství zranění je díky zásahu odštěpků skal a pádů kamení. Naše zraněné se podařilo odsunout a většina z nich se vrátí v nejbližší době po ošetření z plukovních obvazišť a polních lazaretů. Jen ti nejvážněji zranění jsou odsouváni daleko do vnitrozemí a místo nich jsou posíláni náhrady. Nastupují vojáci stále mladších a starších ročníků, nebo vojáci, kteří léta konali někde v zázemí strážní službu a teď musejí do první linie. Už není kde brát, tak povolávají kde koho. Není ani dostatek materiálu, už po začátku války se začalo s náhražkami. Štítek u čepice a sumky na náboje se vyráběly z papíru, opasky z plachtoviny, před rokem byl zaveden praktický jednotný stejnokroj, který měl zjednodušit vystrojování jednotlivých druhů vojsk bez ohledu na jejich tradiční barvy, stříhy a jiné ozdoby na stejnokroji. Šetří se, jak to jde, nejvíce asi na jídle. Tato bitva mi ale nakonec přinesla hodnotu svobodníka. Prý za záchranu kanónu, za ošetření a odsun raněných a za odvalu. Není to tak zcela pravda, kanón nakonec další střelba poškodila na kole, ale je pravda, že pokud by zůstal stát, kde byl původně, že by byl poškozen daleko víc. Ale s tím povýšením je to tak, že už vlastně nejsou lidi. Mrtvých a zraněných je tolik, že ani noví povolanci již nestačí zcela doplnit jejich místa.

V červenci 1917 císař Karel udělil amnestii pro politické vězně. Zdá se ale, že tyto ústupky nebudou stačit. Myslím, že po válce by chtěl jen málokterý Čech součástí Rakouska-Uherska.

Pokračování bitvy nastalo 18. srpna 1917, další bitva na řece Soči. Jsme připraveni na další boje, naše muniční kolony si v minulých dnech neodpočinuly, další útok byl očekáván. Ještě předtím se nám donesly zprávy, že v Rusku u Zborova se rovněž vyznamenala naše česko-slovenská brigáda, která bojuje proti Rakousku-Uhersku. Italové toho prostě nenechají. Pálí Italové, střílíme i my. Tentokrát trvá déle, než se jim podaří přerušit nám vedení, také naše palebná postavení jsou lépe ukrytá a i palba nepřítele je vedena převážně jinam, než na nás. Máme částečný výhled do údolí, kde chvílemi vidíme v kouři drobné postavičky vojáků. Italové jsou posíláni svými veliteli na naše pozice, ty jsou ale dobře chráněné a proto jednotlivé útoky postupně ztroskotávají na naší obraně. Jakýsi zraněný bersaglier zraněn křičí zachycen drátěnou překážkou, jeho výkřiky ale zanikají v lomozu našich děl chrlících další porci ohně na nepřátelskou pozici. Ale obě strany jsou brzy vyčerpané. Padlých prý je asi tolik, jako při minulém útoku.

Je polovina října 1917. Být to na východě, už se asi bojíme zimy, v Itálii je počasí mnohem přívětivější. V minulých dnech jsme se přesunuly k Caporetto a něco se opět chystá. Tentokrát na naší straně. Jak už to v takových případech bývá, mísí se zde řada vojska. Naše stavy byly doplněny. Nastoupil mladí kluci, nejsou ani pořádně vycvičení a nejsou nám moc platní. Také nošení nábojnic je unaví mnohem dříve, než nás. Co má pro nás větší přínos jsou informace z domova. Řadu věcí nám rodiny napsat nemohou a v novinách je nepíší. Teď doma probíhá zabírání zvonů. Prý z nich odlévají další kanóny, ale někdo tvrdí, že zvonovina není na odlévání kanónů vůbec vhodná. Už v roce 1915 se začalo se soupisem zvonů a od srpna 1916 se zabírají. Dává se za ně náhrada podle váhy, za kilo 4 koruny. Letos před prázdninami se začalo zabavovat zase, kromě malých zvonů menšího průměru než 25 cm.

Mimo to potkáváme zde i několik jednotek složených převážně z našinců a tak se od landvéráků dozvídáme řadu dalších nových informací. Inu, v novinách těch zpráv moc není. 24. října to konečně prasklo. Chvilí po půlnoci máme připravená děla, nabyto a zamířeno na nepřátelské pozice. Tentokrát mám být připraveni i co se plynu týká. Ve 2 hodiny po půlnoci to vypuklo. Pěchota měla vyrazit po rozednění, do té doby musela být první linie italské obrany doslova přeoraná. Pálíme, hlavně kanónů plivou oheň směrem k nepříteli, který takové probouzení asi nečekal. Nepřítel ani nereaguje, jeho děla mlčí, a protože chceme našim připravit co nejvíce hladký útok, pálíme a pálíme. Naši pionýři, tedy ženisté, které mají udělat průchody útočícímu vojsku v překážkách omotaných ostnatým drátem, nebudou mít žádnou práci. Z překážek jsou vidět ve světle vystřelených světlic jen trosky. Nepřítel v panice utíká z první linie, prý jsme mu tam navíc pustili plyn. V našich granátech byl prý také zpočátku plyn, ale ne ten, který usmrtí, ale ten, který člověka všude svědíl. Jenže to znamená, že si při tom sejme masku, protože ho svědíl celý obličej. A do toho jde druhý plyn a ten je ten smrtící. Prý plyn nelze cítit, protože hoří stromy okolo zapálené dělostřelbou. Ne vždy byla koncentrace plynu taková, že by rovnou zabila, pokud vane větřík, jeho koncentrace se snižuje. Ale plyn se drží při zemi a plíží se v nejnižších místech zákopů, kde jsou schováni vojáci. Nějakou dobu bude trvat, než se plyn rozptýlí. To už bude den a pak bude následovat útok pěchoty. Po rozednění přenášíme naší palbu na další linii obrany nepřítel. Konečně se valí naše vojsko přes pozice protivníka. Jde to jako po másle, naše vojska se v rojnicích valí kupředu a nepřítel ustupuje i z další linie. To, co nepřítel považoval za nedobytné pozice a na čem jeho zákopníci trávili dny práce, je v moci. Zastavujeme palbu, protože švarmlinie našeho vojska jsou již daleko vpředu. Dokonce se prý již naši dostali po straně daleko kupředu a nyní pustoší tyl italských vojsk. Italové před námi ve zmatku ustupují, cestou odhazují pušky i munici. Dezorientované a palbou oťresané hloučky obklopené našimi vojáky jsou přiváděny s rukama nad hlavou. Vzdávají se a jsou asi rádi, že pro ně tato válka končí. Přejeme si také jedině, brzký konec této války.

I vánoce 1917 jsme strávili na frontě. Ani z domova nám toho na přilepšenou moc poslat nemohli, sami toho moc nemají. Stát zvýšil dodávky, ale není kde brát. Ve městech je to ještě horší. Mnoho jídla je také pro nakrmení zajatců. Někdo přinesl knížečku Křest svatého Vladimíra a dva starší kalendáře a z nich jsme si četli na Vánoce.

1918

Na jaře 1918 nám svítla naděje na ukončení války. Tehdy se podařilo uzavřít mír na východě, tzv. Brestlitevský mír, uzavřený s Ruskem. Podpisem se Rusko vzdalo Finska, pobaltských států, Polska a Ukrajiny. S Ukrajinou a s Rumunskem se také uzavřel mír a uvolněná vojska se mohla přesunout na frontu do Itálie. Znamenalo to také, že Rusko propustilo zajatce Rakousko-Uherské armády a další přicházeli z území Ukrajiny a dalších. Zajatci se po vystrojení a karanténě vraceli zpět do vlasti, říkalo se jim navrátilci nebo také německy heimkeři. Po návratu jim začal opět drill, byli zařazeni opět do vojska a měli posílit řady vojsk na frontě. Vojákům, kteří prožili několik let v zajetí, se ale zpět na frontu nechtělo. Proto docházelo dokonce i k tomu, že vojáci utekli a schovávali se v okolí domova po lesích. Takovým dezertérům se říkalo zelení kádři, přičemž kádr byl tehdy stálý kmenový stav útvaru, který byl v době míru na tzv. rámcových počtech a za mobilizace byl doplňován branci a povolanci na plný stav. V květnu 1918 se stalo něco nevídaného, v Rumburku se vzbouřili vojáci zeměbrany u 7. pluku a chtěli táhnout na Prahu s tím, že by se tato válka měla konečně ukončit. Důvodem nebylo jen to, že měli jít opět na frontu, ale i to, co tíží nás tady, tedy nedostatek jídla, výstroje, omezení dovolenek. Vzpouza byla brzy poražena a její vůdci soudy odsouzeni k zastřelení, několik stovek vojáků bylo potrestáno dlouholetým vězením. Nebyl to jediný případ, již v únoru 1918 se vzbouřili vojáci v Mostaru. Změnil se ale přístup armády, vojáci propuštění ze zajetí dostali nejprve dovolenou a teprve po návratu z ní dlužný žold. Už se ale také s navrátilci nepočítalo do první linie, ale vojnu dosloužili zpravidla v zázemí.

Pak přišel červen 1918. Už od jara připravovalo Rakousko-Uhersko útočnou operaci na frontě proti Italům. Přes všechny nedostatky našich vojsk v oblasti výstroje a výzbroje a nedostatek menáže, tedy stravy, přes nemoci a nedostatek lékařské péče se rozhodlo Rakousko-Uhersko bojovat. Část velitelů prý před tímto útokem rakousko-uherské armády důrazně varovala, ale přesto nám byl nakonec 15. června dán pokyn k boji. Nakonec byly naše síly rozděleny na dvě zhruba stejně silné skupiny vojska. Daleko se ale nepostoupilo, náš postup byl velmi brzy zastaven. Vojska sice dobyla na Italech předmostí na západním břehu řeky Piavy, kam se museli přeplavit přes řeku, účinná dělostřelba nepřítele ničila ale lodě kterými se naše vojska přepravovala na druhou stranu. Rovněž bylo postaveno našimi pionýry několik pontonových mostů ze dřeva, do těch se ale nepřítel také dobře třefoval. Tentokrát nepřítel nasadil i aeroplány, ze kterých se třefoval buď ručně vyhazovanými granáty a pumami, nebo doslova kosil naše vojska kulomety. Z výšky z letadel měl nepřítel vše jako na dlani a proto byla jeho střelba do našich vojáků, čekajících na břehu řeky na přepravu na lodích na druhou stranu, velmi účinná a přesná. Do toho právě od letců dostával nepřítel přesné informace pro své dělostřelce, kteří pak ničili naše vojáky přesnými rány. Vojáci se zoufale vrhali do vln a řada z nich mizela v proudu řeky, tehdy neuměli tolik plavat jako dnes. Navíc každý nesl výstroj a výzbroj s sebou. Také lodě nepřiráželi až ke břehu, vojáci se brodili řekou po pás či ramena ke břehu a kdo zakopl či byl raněn, často najednou zmizel v proudu řeky. Pak ale ještě navíc kromě našeho nedostatku vojáků, munice a materiálu na stavbu lodí či pontonů pomohla Italům příroda. Řeka Piava se rozvodnila a strhla provizorní mosty postavené útočícími vojsky. Naši pionýři je zachraňovali za každou cenu, nejen pro naše vojáky, ale také pro své kolegy, kteří byli po proudu řeky pod nimi. Řeka nesla z horních částí celé kmeny mohutných stromů a zbytky civilních i vojenských staveb a vše naráželo ve zpěněné rozvodněné řece do našich ženijních konstrukcí. Pokud se nedařilo dřevo zadržet, ničilo další stavby našich pionýrů o něco dále po proudu. Vojáci držící předmostí na druhém břehu řeky měli naráz vyplavené kryty a okopy a do toho do nich Italové pálili. Naši se drželi bez jídla a s nedostatkem nábojů statečně, ale boj neměl smysl. Konečně dalo naše velení rozkaz ke stáhnutí vojsk z dobytých předmostí zpět. Italové stříleli i v noci, kdy zažehli velké světlomety. Ty ale byly zase vítaným cílem pro naše děla. Tak se stalo ve dnech 21. – 23. června. Ale až 26. června jsme se vrátili do svých původních východišť. Prohraná bitva, která stála veliké množství lidských a materiálních ztrát, urychlila i samotný konec války. Máme ztráty i my. Naše děla, aby mohla škodit Italům, musela přijet blízko k řece. Ale tak jako my umíme střílet na Italy, i ono umí střílet na nás. Dva lidi nám zabili z aeroplánu několik dělostřelců a další zranil granát, který dopadl na naše pozice. Je

smutné umírat, když všichni cítíme, že se blíží konec války. Máme také pět nezvěstných. To je poměrně hodně a moc bych za to nedal, že někteří se pokusili zmizet přes linie do zajetí k nepříteli. Pokud tomu tak je, snad se jim to podařilo ve zdraví. Byl jsem povýšen na desátníka. Vlastně jsem již desátníkem nějakou dobu byl, ale jen titulárním. Titulární desátník má vlastně hodnost propůjčenou, nosí příslušné označení, ale dostává plat podle svojí skutečné hodnosti, v mém případě za svobodníka. Těch pár haléřů žoldu se ale vojákovi vždy hodí.

Po každé bitvě, kterou přežiji, hned píši lístky rodině a rodičům, také sourozencům o tom, že jsem živ a zdrav. Tentokráte jsem psal již devítistý lístek. Každý z lístků čísluji a to již od počátku vojny. Dostal jsem jich necelých 700, ale je možné, že ještě dnes se některé z nich toulají kdesi po Haliči.

V bitvě bylo také zajato několik československých legionářů. Na jejich hlavu byla vypsána odměna, myslím asi 5 000 korun, četlo se to několikrát v rozkazech. Ale v boji se neví, kdo je na druhé straně a nikdo nechce svůj život dát lacino. Prý tedy byli chyceni a potom byli oběšeni. Protože legionáři předtím sloužili v rakousko-uherské armádě a přísahali věrnost císaři, čekal je přísný trest.

Konečně dobrá zpráva z domova. Bratr můj mladší Václav byl zajat a potom jako zajatec umístěn kdesi na Krymu, kde se staral o údržbu parků u sanatorií. Když Německá vojska obsadila část Ukrajiny, vydal se s několika zajatými vojáky pěšky a po čtyřech dnech, když urazili asi 120 km, narazili konečně na německé vojáky. Prý se vůbec o něm nevědělo. Při Brusilově útoku padla jejich jednotka do zajetí a s ní i štábní dokumenty se seznamy vojáků. Nebo byly tyto seznamy zničeny útočícími vojsky, to se neví, ale téměř dva roky o něm neměli rodiče zprávu a v seznamech ztrát se také neobjevil. Červený kříž sice sestavoval seznamy zajatců, ale ani mezi těmito vojáky nebyl. Musel odjet do karantény a musel být znovu naočkován a vystrojen, protože stará uniforma se při pracích v parcích na něm rozpadla. Byl odeslán na dovolenou, což bylo zrovna během léta, takže mohl rodičům pomoci na poli při sklizni. Potom musel zase k pěšákům. Tam mají ale z něj obavu, že se setkal s bolševickými revolučními myšlenkami v Rusku a proto je u náhradního kádru. Snad to tam už v klidu doslouží do konce války.

Začátkem října 1918 přišlo Německo s nabídkou příměří, k ní se přidaly Rakousko-Uhersko i Osmanská říše (dnešní Turecko). Podmínky, které byly stanoveny, ale byly pro Dohodu nepřijatelné. Koncem října si rozhodl uherský sněm o stažení uherských vojsk z fronty na obranu jejich území, tedy Velkých Uher. Zatímco Maďaři měli jet domů, ostatní měli nastoupit na jejich místa v první linii. To bylo moc i na německé vojáky. Armáda se začala štěpit po jednotlivých národnostech. Zároveň jsme dostali příkaz k ústupu, že se máme stáhnout na území Rakouska, ústup ale měl začít až 30. října. Ale mezitím na dalších místech postupovali spojenci spolu s Italy. Nastal chaos a ke kázni už bylo daleko. Část vojsk ustupovala, my jsme nakládaly materiál na vozy. Pak nám přinesli tu zprávu, že v Praze je revoluce a vyhlášená republika. Kluci přinesli lahve vína a popíjeli jsme, kouřili jsme, zpívali jsme Kde domov můj. V noci přinesli zprávu z telegrafu, prý se mohou vojáci rozejít kamkoliv, třeba domů. Velení nad námi se ujal český kapitán od Plzně. Ráno jsme naložili potraviny na vozy, naše torny a vojenské kufry a také zbraně, protože i ty bude naše republika potřebovat. Na rozdíl od jiných jsme vzali i dostatečnou zásobu střeliva do našich zbraní. Cesta naše byla pomalá, všude je chaos, silnicemi není možné pořádně projít, okolo jsou ještě nepohřbené mrtvoly, zbytky trénu. Co si z vojenských skladišť nerozebrali vojáci, rabovali místní civilisté.

Zatímco jsem putovali co nejrychleji domů, bylo dne 3. listopadu 1918 podepsáno příměří mezi Rakousko-Uherskem a Dohodou ve Villa Giusti u Padovy v Itálii. Jednání probíhala od 1. listopadu 1918 a podle podmínek příměří italská vojska postupovala až do 4. listopadu.

Naše cesta nebyla tak snadná. Konečně se cesty trochu uvolnili, ale to bylo až na Dušičky. Na rakouském území nás ve spánku přepadla ozbrojená banda, ale přemohli jsem jí. Prý nám chtěli jen odebrat zbraně a výstroj, podle nich patřící Rakousku, podle nás se jednalo o bandity, kteří chtěli ukrást naše zásoby a také soukromé úspory. Kdo by řekl, že námi vezené pušky Mannlicherky a útočné nože se nám ještě během míru budou takto hodit.

Dorazili jsem domů, do svobodné republiky. Také císař Karel mezitím abdikoval. Tam jsem si dali za hranicemi rozchod. Hned po příchodu domů jak bylo milé setkání s rodinou a se všemi příbuznými! Dva dny po mě přišel domů můj mladší bratr Václav. V závěru války sloužil u Vídně a nechtěli ho pustit, dokud nevrátil erární uniformu a zbraň. Protože neměl jiné šaty, dorazil nakonec domů v půjčených, dokonce ženských. Ale než nastal mír, ještě to nějaký čas trvalo. I chlapci od nás ještě jeli bojovat na Slovensko, kde byla stanovena mírová hranice s Maďarskem, to jí ale nechtělo dodržovat a dál zůstávala jejich vojska na našem území. Taktéž při hranicích republiky muselo být pohraničí obsazeno vojensky, protože zde byla vyhlášená samostatná území nerespektující Československo.

Po vzniku samostatného státu

V roce 1919 pokračovala mírová jednání, která se ale protáhla u některých sporných území až do roku 1920, jako tomu bylo pro plebiscitní území Východního Slezska (Těšínska), Oravy a Spíše, pro které byly v roce 1920 dokonce vydány samostatné československé známky s přetisky. Kdyby nebylo spojenců a našich odhodlaných vojáků, bylo by těžké zahnat Maďary ze Slovenska. Jedním z výsledků mírových jednání bylo také to, že Československo získalo v Hamburku možnost zbudovat

Já jsem počátkem roku 1919 dostal oznámení o demobilizaci, ta proběhla písemnou formou. Pak jsem byl jsem zařazen k náhradní baterii. V roce 1920 byl útvar přejmenován na 205. horský dělostřelecký pluk. Dalších cvičení již jsem se nezúčastnil, nebyl jsem ani povolán, když Československo vyhlásilo mobilizaci, když se pokusil vrátit na trůn císař Karel v Maďarsku.

V době míru a na základě peněžní sbírky mezi obyvatelstvem byl v naší obci pro Dolní Břežany a Lhotu, ze které pocházela moje matka, zbudován pomník padlých s plastikou českého lva v parčíku. Je na něm 29 jmen (1. Alexa Václav, 2. Bícek Rudolf, 3. Cíp Josef, 4. Čibera František, 5. Čížek František, 6. Douša Vojtěch, 7. Hnilička Frant., 8. Honzík Josef, 9. Hrábek Frant., 10. Hříbek Josef, 11. Hytka Emanuel, 12. Jaroš Antonín, 13. Jaroš Ludvík, 14. Kořenský Karel, 15. Kumsta Leopold, 16. Loučka Václav, 17. Novák Josef, 18. Novák Václav, 19. Nepomucký František, 20. Radovnický Frant., 21. Svoboda Antonín, 22. Slaviček Frant., 23. Samek Frant., 24. Šnajberk Frant., 25. Šubrt Antonín, 26. Urban Josef, 27. Frk Josef, 28. Poštolka Jaroslav, 29. Bartuněk Ottokar) těch, kteří neměli to štěstí a z Velké války se nevrátili a text:

Nepodlomen - Utrpením
zocelen, věřil a věří
národ náš, že z Bouří
světové války vykvete
také jemu nový lepší život !

Václav Černý, 14 let; Lenka Černá, 11 let; Vít Černý, 9 let
ZŠ a MŠ Na Slovance